

ודנים דיני ממונות ודיני מכות ודיני נפשות במועד, ומי שלא קבל עליו הדין משמתין אותו במועד, וכשם שדנין במועד כך כותבין מעשה בית דין וכל הדומה לו, כיצד כותבין הדיינים אגרות שום ששמו לבעל חוב ואגרות שמכרו בהן למזון האשה והבנות, ושטרי חליצה ומיאונין, וכל הדומה להן מדברים שצריכים הדיינים לכתבם כדי שיזכרום, כגון טענות בעלי דינין או דברים שקיבלו עליהן כגון איש פלוני נאמן עלי, או איש פלוני ידון לי, מי שצרך ללוות במועד ולא האמינו המלוה בעל פה הרי זה כותב שטר חוב, וכן כותבין גיטין וקידושי נשים ושוברין ומתנות, שכל אלו כצרכי רבים הן. /+השגת הרב"ד/ וכן כותבין גיטי נשים וקידושי נשים ושוברין ומתנות. א"א לא כי אלא כדבר האבד הם. +

הלכה יג

ואסור לכתוב במועד אפילו ספרים ו תפילין ומזוזות, ואין מגיחין אפילו אות אחת בספר העזרה מפני שזו מלאכה שאינה לצורך המועד, אבל כותב אדם תפילין ומזוזה לעצמו וטוהה תכלת לבגדו, ואם אין לו מה יאכל כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו.

הלכה יד

ומותר לכתוב אגרות של שאלת ? שלום במועד, וכותב חשבוניתו ומחשב יציאותיו, שכתובות אלו אין אדם נזהר בתקונן מאד ונמצאו כמעשה הדיינים במלאכות. /+השגת הרב"ד/ ומותר לאדם לכתוב אגרות של שאלת שלום. א"א שאילת שלום שמא לא יזמן לו מליך הכתב, מחשב יציאותיו צורך המועד הוא. +

הלכה טו

עושים כל צרכי המת במועד, גוזזין שערו ומכבסין כסותו ועושים לו ארון, ואם לא היו להם נסרים מביאין קורות ונוסרין מהם נסרים בצנעה בתוך הבית, ואם היה אדם מפורסם עושים אפילו בשוק, אבל אין כורתין עץ מן היער לנסור ממנו לוחות לארון, ואין ב חוצבין אבנים לבנות בהן קבר.

רמב"ם הלכות יום טוב פרק ז

הלכה טז

אין רואין את הנגעים במועד שמא ימצא טמא ונמא חגו נהפך לאבל, ואין נושאים נשים ולא מייבמין במועד כדי שלא תשתכח שמחת התג בשמחת הנשואין, אבל מחזיר הוא את גרושתו, ומארסין נשים במועד, ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין ולא סעודת נישואין כדי שלא יערב שמחה אחרת בשמחת החג.

הלכה יז

אין מגלחין ואין מכבסין במועד גזירה שמא ישהה אדם עצמו לתוך המועד ויבוא יום טוב הראשון והוא מ מנוול, לפיכך כל מי שאי אפשר לו לגלח ולכבס בערב יום טוב הרי זה מותר לכבס ולגלח במועד.

הלכה יח

כיצד אבל ב שחל שביעי שלו להיות ביום טוב או שחל להיות בערב יום טוב והרי הוא שבת שאי אפשר לגלח והבא ממדינת הים והוא שלא יצא להטייל אלא לסחורה וכיוצא בה, והיוצא מבית השבייה מ מבית האסורים, ומי שהיה מנודה ולא התירוהו אלא במועד, ומי שנשבע שלא לגלח ושלא לכבס ולא נשאל לחכם להתיר נדרו אלא במועד הרי אלו מגלחין ומכבסין במועד.

הלכה יט

וכולן שהיה להן פנאי לגלח קודם הרגל ולא גלחו אסורין, אבל הנזיר והמצורע שהגיע זמן תגלחתן בין בתוך המועד בין קודם הרגל אע"פ שהיה להם פנאי מותרין לגלח במועד שלא יהו קרבנותיהן. וכל היוצא מטומאתו לטהרתו מותר לגלח במועד, וקטן שנולד בין במועד בין לפני המועד מותר לגלחו במועד, ואנשי משמר ששלמה משמרתן בתוך המועד מותרין לגלח מפני שאנשי משמר אסורין לגלח בשבת שלהן.

הלכה כ

מותר ליטול שפה בחולו של מועד, ע וליתול צפרנים ואפילו בכלי, ומעברת האשה השיער מבית השחי ומבית הערוה בין ביד בין בכלי, ועושה כל תכשיטיה במועד, כוחלת ופוקסת ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה בסיד וכיוצא בו והוא שתוכל לקפלו במועד.

הלכה כא

הזבים והזבות והנדות והיולדות מ וכל העולים מטומאה לטהרה בתוך המועד הרי אלו מותרין לכבס, ומי שאין לו אלא חלוק צ אחד הרי זה מכבסו במועד, מטפחות הידים ומטפחות הספג הרי אלו מותרין לכבס במועד, וכן כלי פשתן ב מותר לכבסו במועד מפני שצריכין כיבוס תמיד אפילו נתכבסו ערב יום טוב.

הלכה כב

אין עושים סחורה במועד בין למכור בין לקנות, ואם היה ש דבר האבד שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות או שיירות שבאו או שהם מבקשים לצאת, ומכרו בזול או לקחו ביוקר הרי זה מותר למכור או לקנות, ואין לוקחין בתים ועבדים ובהמה אלא לצורך המועד.

הלכה כג

מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד, כיצד אם היתה החנות פתוחה לזוית או למבוי פתוח כדרכו, ואם היתה פתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת, וערב יום טוב האחרון של חג הסוכות מוציא ומעטר את השוק בפירות בשביל כבוד יום טוב, מוכרי תבלין מוכרין כדרכן בפרהסיא.

הלכה כד

כל שאסור לעשותו במועד אינו אומר לגי לעשותו, וכל שאסור לעשותו במועד אם אין לו מה יאכל הרי זה עושה כדי פרנסתו, וכן עושה סחורה כדי פרנסתו, ומותר לעשיר לשכור פועל עני שאין לו מה יאכל לעשות מלאכה שהיא אסורה במועד כדי שיטול שכרו להתפרנס

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקמה

דיני כתיבה בחול המועד, ובו י"א סעיפים.

סעיף א

אסור לכתוב בחו"ה; * (א) <א> [*א] ואפילו להגיה (ב) אות אחת בספר, אסור. הגה: * (ג) א <א> ולצורך רבים (ד) יש אוסרים כל שאינו לצורך המועד (ת"ה סימן פ"ה), ויש מחדין (כל בו וכו'). (א) ונהגו להקל (ה) בכתב שלנו שאינו מעשה אומן.

סעיף ב

נראה לי * שאם אין להם ס'ת כשר (ו) לקרות בו בצבור, (ז) מותר להגיהו בחו"ה כדי לקרות בו בצבור; (ח) וכן בספרי מקרא וגמרא שצריך לקרות במועד, מותר להגיה במועד משום ה' דהוה דבר האבד. ואם אין להם ס'ת כלל, אם אפשר לכתבו כולה בחו"ה ע"י סופרים הרבה, יכתבוהו, * דצורך המועד הוא לקרות בתורה בצבור במועד. הגה: וה"ה (ט) שאר ספרים ללמוד בהם (תה"ד סימן פ"ה ודוקח).

סעיף ג

כתב אדם תפילין ומזוזות * (י) לעצמו, ו <ד> וטווה (יא) על יריכו תכלת (וציצית) (בי"י) (יב) לבגדו; * ואם אין לו מה יאכל, כתב (יג) ומוכר לאחרים כדי פרנסתו. הגה: * (יד) ו או שיהיו לו הוצאותיו (טו) יותר מריחוק לשמחת יו"ט; (טז) ואם כתב כדי להניח במועד, בכל ענין שרי (סמ"ג). (יז) <ה> ואינו אסור רק כתיבה, אבל י עשייתן שרי (בי"י בשם תוספות).

סעיף ד

(יח) <ג> מותר לכתוב יא חשבונותיו ולחשוב יציאותיו. הגה: (יט) וה"ה הכתבים שכתבים כשמוין על משכונת, שרי (הגהות מדכי כל בו ומת"י"ל סוף פ' מי שהפך).

סעיף ה

(כ) מותר לכתוב <ג> שטר קדושין ושטרי (כא) יב פסיקתא, גיטין ושוברים, (כב) יג דייתיקי, מתנות, יד פרוזבולין, טו אגרות שום טז ואגרות מזון (פירוש שטרי פסיקתא, שאדם פוסק לתת לבנו או לבתו כד וכו'; ופירוש דייתיקי, שטר צואה דא תהא למיקם ולהיות; ופירוש פרוזבול, פרח בולי ובוטי כלומר: תקנת המלוה (כג) שלא יאבד ממנו, ותקנה ללוה שימצא מי שילוו; ופירוש אגרת שום, ששמו ב"ד נכסי ליה ונתנם למלוה; ואגרת מזון, שמכרו ב"ד את הקרקע למון האשה והבנות וכתבו מעשה ב"ד על זה, אי נמי שקבל עליו לזון את בת אשתו); שטרי חליצה (כד) ומיאונין יז <ח> ושטרי (כה) ברורין (כז) ופסקי דינין. הגה: (כח) ומותר לכתוב (כח) יח <ט> כתובה במועד (כל בו); (כט) יש אוסרים (סמ"ק); (ל) <ג> ואגרות שאלות שלום שאדם שולח לחבירו, * ואפילו על דבר פרקמטיא (לא) (לב) יש אוסרין (לג) בשאלת שלום) (טור בשם ה"ג); (לד) כא ונהגו להחמיד * אפילו בכתובה שלנו (לה) שהיא כתיבה משיט"א).

סעיף ו

אין כותבין (לו) כב שטרי חוב במועד; ואם אינו מאמינו מלוה ללוה (לז) (כז והלוה צריך למעות), (לח) או שאין לו לסופר מה יאכל, הרי זה יכתוב הגה: ומותר (לט) לכתוב כד <יא> שטר מכירה במועד (תוספות); (מ) אבל אין לכתוב שטר אריסות וקבלנות (מא) שקבל קודם המועד. (ר' ירוחם).

סעיף ז

(מב) כל הדברים שמותר לכתוב, אפילו בלא שינוי מותר; וכל מה שאסור לכתוב, (מג) <יב> אפי' ע"י שינוי אסור. הגה: כה ובלוחות (מד) של שעה מותר לכתוב, לפי שאינו כתב המתקיים (בי"י בשם א"ח).

סעיף ח

[ב*] מי ששלחו לשאול ממנו שאלה ואין השליח רוצה להתעכב עד אחר המועד, (מה) מותר לכתבה; וכן (מו) מותר להעתיקה, מפני שחשוב דבר האבד.

סעיף ט

(מו) (ט') ואם שמע <יג> דבר חידוש, (מח) מותר לכתבו כדי שלא ישכח; וכן אם ראה ספר מחודש, מותר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד.

סעיף י

בזמן הבית היו דנין (מט) בין דיני ממונות בין (נ) דיני נפשות, והיו משמתין ומכין למי שלא קיבל עליו הדין.

סעיף יא

(יא) מותר (נא) לקבול בשביל חובותיו בחול המועד.

מגן אברהם סימן תקמה

3

- א (פמ"ג) ולצורך רבים. גזירת הדיינים והרשאה הוי צרכי רבים (רש"ך ח"א ק"ג):
- ב (פמ"ג) (מחה"ש) יש אוסרים. דהוי מעשה אומן ויש מתירין דס"ל דלא הוה מעשה אומן אלא כתיבה סת"ם אבל איגרות לא הוי מעשה אומן.
- ג (פמ"ג) (מחה"ש) בכתב שלנו. שאינו מעשה אומן היינו משיט"א שלכ"ע אינו מעש' אומן וכ"כ הב"ח עס"ה.
- ד (פמ"ג) לקרו' בו בצבו'. דצורך המועד הוא ואפי' מעשה אומן שרי כמ"ש סי' תקמ"ד ס"ב.
- ה (פמ"ג) (מחה"ש) דהוי דבר האבוד. נ"ל דאם לא יגיה אותו לא יוכל ללמוד מתוכו והוי דבר האבד כמ"ש בח"מ סי' של"ג ומח"ט מותר לכתוב ספרים:
- ו (פמ"ג) לעצמו. אפי' להניחן אחר המועד.
- ז (פמ"ג) וטוה. ואפי' בלא שינוי.
- ח (פמ"ג) (מחה"ש) על יריכו. נ"ל דבא לאשמעי' דבגלגל אסור לטוות דאושא מילתא טובא.
- ט (פמ"ג) (מחה"ש) או שיהיו לו. הרב"י ס"ל כמ"ש המ"מ דוקא כשאין לו כלל מה יאכל ורמ"א פסק כרש"י והל"ל וי"א כו' אלא שדרכו בכך כמ"ש הסמ"ע בח"מ ועמ"ש סימן תקמ"ב.
- י (פמ"ג) (מחה"ש) עשייתן שרי. נ"ל כיון דצורך מצוה היא לא גזרו כ"כ, כ' הג"א הא דשרי לכתוב ולטוות דוקא כשלא כוון מלאכתו במועד וב"י כ' דאפי' כוון מלאכתו שרי כיון דדבר מצוה הוא ליכא למיקנסי' ונ"ל דאם א"צ להניחם במועד אסור לו לכתוב הואיל וכוון מלאכתו במועד לא שרינו ל"י משום שימצ' פרנסתו בריוח ועוד דהא בלא"ה י"א דדוק' כשאין לו מה יאכל שרי.
- יא (פמ"ג) חשבנותיו. דהוי דבר האבד שמא ישכח ואם אינו דבר האבד אסור אא"כ הוא לצורך המועד שצריך לחשוב מה שמוציא על המועד אז שרי מעשה הדיוט עיין סי' תקמ"ד ואם חשבנותיו כתובים כבר רק שרוצה לסדרם אסור (ריב"ל):
- יב (פמ"ג) פסיקת'. כמה זה נותן לבנו וזה לבתו:
- יג (פמ"ג) דייתיקי. מתנת ש"מ.
- יד (פמ"ג) פרוזבלין. שלא ישמט החוב בשביעית:
- טו (פמ"ג) אגרות שום. ששמו נכסי הלוח למלוה:
- טז (פמ"ג) ואגרות מזון. שקיבל עליו לזון בת אשתו:
- יז (פמ"ג) ברורין. שכותבין זה ברור לו א' וזה ברור לו א' או שטרי טענת' וטעם היתר כל אלו מפני שהם צרכי רבים להעמיד המשפט ואע"פ שבכל פעם הוא לאיש מיוחד מ"מ כיון שמזדמן תדיר מקרי צרכי רבים (ב"י וע"ש) ואם כן אפשר דלא שרי אלא מעשה הדיוט כיון שאינו לצורך המועד כמ"ש סימן תקמ"ד ס"ב אבל התוס' והב"י כתבו דדבר האבד הוא פן ימות הנותן או הב"ד או העדים ולכן אפי' מעשה אומן שרי: מי שברח בממון אחרים מותר לכתוב עליו גזירות הדיינים והרשאה וטוב לעשות בצנעה אבל אם הדבר בטוח שיחזור לעירו אסור (רשד"מ כ"ז ורש"ך ק"ג) עמ"ש רס"י זה ולא ידעתי למה יגרע מפסקי דינים:
- יח (פמ"ג) (מחה"ש) כתובה במועד. מטעם דבר האבד שמא יבא ערעור בהסכמות תנאיהם (כל בו) ומיירי שנשא ערב הרגל וא"כ במדינתנו שכותבין כל הכתובות בשהו אסור לכתוב ועיין בא"ע סי' ס"ו סא"ב אבל תוס' כתובה שרי.
- יט (פמ"ג) ויש אוסרין. דהוי כשט"ח עסי' ו' וליכא למיחש שמא ימותו העדים שעדיין לא ייחדו עדים ואם ימות הבעל הלא ידוע דכל הנשים יש להם כתובה:
- כ (פמ"ג) (מחה"ש) שאינה אבודה. אבל על דבר האבד מותר בלא שינוי כמ"ש רס"י תקל"ז:
- כא (פמ"ג) (מחה"ש) ונהגו להחמיר לשנות אפי' כו'. כצ"ל וכ"ה בד"מ והשינוי הוא שכותבין באלכסון ואע"ג דלא מקרי שינוי אלא כשגוף האותיות שבורים מ"מ כיון שמדינא מותר לכתוב אגרות שלום בלא שינוי כמ"ש הרב"י אלא שנהגו לשנות די בשינוי זה אבל כתבים האסורים לכתוב אסורים אפי' באלכסון עכ"ל ד"מ וב"ח כ' דמשיט"א לא מקרי כתב כלל וכ"כ האגודה וכ"כ הב"י בשם ר"יו וא"ח ור"ת ועמ"ש סי' ש"מ ס"ה, ואפשר דמטעם זה נהגו להקל בכל הכתבים ויש להם על מי שיסמכו וקצת נוהגין לעשו' שורה העליונה עקומה:
- כב (פמ"ג) שט"ח במועד. לכאורה נראה דאם נותן לו המעות מותר לכתוב דיש לחוש שמא ימותו העדים דלא גרע משטרי מתנו' כמ"ש ס"ה:
- כג (פמ"ג) והלוח צריך למעות. למועד כ"כ הטור, ובר"יו כ' לצורך המועד ובגמ' דף י"ג בפירש"י משמע אפי' יש לו מה יאכל רק שרוצה להלות להרוח' שרי, וצ"ע למה דילג רמ"א תיבת למועד ואפשר שסמך על הרמב"ם שכתב שצריך למעות במועד משמע אפי' צריך עתה למעות לדברים אחרים שרי דה"ל לדידי' דבר האבד ומיהו אם א"צ עתה אלא לאתר המועד לכ"ע אסור, ונ"ל דאם לא ימצא אחר המועד מעות ללות מותר לכתוב דה"ל דבר האבד:

משנה ברורה סימן תקמה

4

- (א) ואפילו להגיה וכו' - לפי שאין זה צורך המועד ולא מקרי צרכי רבים. [א]. כיון שיש להם ספר אחר לקרות בו. ואפילו מצא טעות במועד. [ב]. אסור.
- (ב) אות אחת - כגון לעשות מר"ש דל"ת וכה"ג. [ג]. אבל להפריד תיבות דבוקים או אות שהיה רישומו ניכר שרי להעביר עליו קולמוס. וס"ת שהיה חסר תפירה בעמודים. [ד]. יבקשו איש שאין לו מה יאכל ויתפרנו.
- (ג) ולצורך רבים וכו' - לא קאי אהגהת ספרים הנ"ל דשם בודאי הוא מעשה אומן ואסור לכ"ע אף שהוא צורך רבים כל שאינו לצורך המועד. [ה]. אלא קאי אסתם כתיבה. [ו]. שהוא לצורך רבים.
- (ד) יש אוסרין - ס"ל דסתם כתיבה מעשה אומן הוא והיש מתירין ס"ל דכל כתיבה זולת ספרים תל"מ אפילו כתיבה. [ז]. מרובע הוי כמעשה הדיוט שאין אדם מקפיד לכתוב אותן כתיקונן כ"כ.
- (ה) בכתב שלנו וכו' - היינו בכתב. [ח]. משיט"א דנקטינן לדינא שזה הכתב אינו מעשה אומן ועיין ס"ה דמבואר שם דאף בזה הכתב נהגו להחמיר לשנות מ"מ בענייניו שהוא צרכי רבים א"צ לשנות.
- (ו) לקרות בו בצבור - דצורך המועד הוא ואפילו מעשה אומן שרי וכמו שנתבאר בסימן תקמ"ד ס"ב.
- (ז) מותר להגיהו - וה"ה אם חסר איזה אות או תיבה מותר לכתוב.
- (ח) וכן בספרי מקרא וכו' - תמוה הא יכול ללמוד בהם אפילו אינם מוגהים רק יעשה רושם במקום הטעות ואחר המועד יתקנם וצ"ל דמירי שמגיה מתוך השכל ולא מתוך ספר אחר ואפשר שאחר יל"ט ישכח עיון הזה והוי דבר האבד [ט"ז] ומ"א תירץ דמירי שאינו יכול ללמוד מתוכו ע"י הרבה טעויותיו אם אינו מגיה מתחלה וזה נחשב דבר האבד מה שאינו לומד.
- (ט) שאר ספרים ללמוד בהם - ר"ל שצריך ללמוד בהם במועד מותר להעתיקם כדי ללמוד בהם. ועיין בב"י דמשמע שם דוקא אם הוא צורך רבים אבל מדברי. [י]. המ"א והגר"א משמע דאפילו צורך עצמו מותר.
- (י) לעצמו - אפילו. [יא]. להניחן אחר המועד דאלו להניחן בתוך המועד [במקומות שנוהגין להניח בחוה"מ] אפילו לאחרים שרי וכדלקמן בהג"ה.
- (יא) על יריכו - לאו דוקא. [יב]. דאפילו בפלך שרי ולא אתי לאפוקי. [יג]. אלא בגלגל דאושא מילתא טובא.
- (יב) לבגדו - אפי'. [יד]. להניחן בבגדו וללבושו אחר המועד וכו"ל.
- (יג) ומוכר לאחרים וכו' - היינו. [טו]. אפילו האחרים אינם לוקחים אלא להניחן אחר המועד שרי דלא גרע משאר מלאכות דשרי לבעה"ב לשכור לזה פועל שאין לו מה לאכול וכדלעיל בסימן תקמ"ב ס"ב.
- (יד) או שיהיו לו וכו' - ר"ל אפילו יש לו מה יאכל דבעלמא אסור לעשות מלאכה. [טז]. הכא דהוא מצוה הקילו כדי שיהיה לו יותר וכו'. [יז]. אבל אופן זה אין להקל רק היכא דהקונה לוקחו כדי לקיים מצות תפילין בחוה"מ גופא אבל לא כשולקחו בשביל אחר המועד ועיין בבה"ל.
- (טו) יותר בריוח לשמחת יו"ט - אבל כשאין צריך גם לזה שהוא עשיר. [יח]. אסור לכתוב וליקח שכר אבל לכתוב בחנם בשביל חבירו כדי שיהיה יוכל לקיים בחוה"מ מצות תפילין דעת הטור דשרי. [יט]. ואלאחר המועד לכ"ע אסור.
- (טז) ואם כתבן כדי להניחן במועד - אף דמתחלה מיירי ג"כ דכתבן כדי להניחן במועד זה קאי. [כ]. אדברי המחבר שכתב בריש הסעיף כותב אדם תל"מ לעצמו משמע מזה דלאחרים לא יצויר שום היתר אם לא שאין לו מה יאכל ע"ז כתב דזהו דוקא כשכותב בשביל אחר המועד אבל כשכותב לאחר. [כא]. כדי להניחן במועד גופא מותר אף בשכר בין יש לו מה לאכול בין אין לו מה לאכול. [כב]. וזהו מה שסיים בכל ענין שרי.
- (יז) ואינו אסור וכו' - קאי. [כג]. לכותב כדי להניחם אחר המועד דאסור בשכר אא"כ אין לו מה יאכל ואהא קאמר דאינו אסור רק הכתיבה אבל עשיתן שרי והטעם דכיון דצורך מצוה הוא לא גזר.
- (יח) מותר לכתוב חשבונותיו - דהוי דבר האבד. [כד]. שמא ישכח ואם אינו דבר האבד אסור אא"כ הוא לצורך המועד שצריך לחשוב מה שמוציא על המועד אבל אז אינו שרי לכ"ע כ"א מעשה הדיוט כמ"ש סימן תקמ"ד ועיין לעיל סק"ד וע"כ יראה לכתוב אותן בכתב משיט"א ואם חשבונותיו כתובים כבר רק שרוצה לסדרם אסור במועד. ואפילו בשאינם כתובים מכבר יראה עכ"פ שלא לכיין אותם במועד [א"ר].
- (יט) וה"ה הכתבים שכותבים וכו' - דהוי דבר האבד שמא ישכח ופשוט דה"ה הסחורות שמותר למוכרן בחוה"מ כגון שהם לצורך המועד וכו"ל בסימן תקל"ט ס"י וי"א מותר החנוני לכתוב ההקפות שמקיף כדי שלא ישכח.
- (כ) מותר לכתוב וכו' - הטעם בכל זה י"א משום. [כה]. דכל דבר המזדמן תדיר אע"פ שבכל פעם ופעם הוא דבר פרטי כצרכי רבים חשיבא. [כה]. ואפשר דמקרי צורך המועד הואיל שדבר זה צריכין להם במועד וי"א משום. [כו]. דהוי דבר האבד פן ימותו העדים או ילכו למדינת הים או ימות הנותן או הב"ד.

מגן אברהם סימן תקלו

5

א (פמ"ג) ספק דבר האבד מות' (רש"ך ח"א ק"ג):

א (פמ"ג) ממני הגשמים. ואפי' אינו דולה אלא ממשיך ברגל אסור מפני שסופו לדלות כשיחסרו:

ב (פמ"ג) שלא פסקו. וימשוך מן הנהר הגדול אבל פסקו אפי' אית בהו הרבה מים שלא יבואו לדלו' בדלי אסור משום לא פלוג

ג (פמ"ג) יכול לדלות. דכל שהוא לצורך אפי' טירח' יתירה התירו:

ד (פמ"ג) ונתקלקלו. אבל נסתמו לגמרי אסור לעשותם דהוי כחדתי:

ה (פמ"ג) היתה עמוקה טפח. משמע דס"ל אפי' לא חפר בה טפח מותר לחפור יותר וכו' כשהית' חפורה ונסתמו עד טפח ומיהו בגמ'

קאמר ומתקני' את המקולקלי' משמע דאסור לחפור בתחלה עבב':

ו (פמ"ג) עד ו'. אבל פחות מכאן כיון דלא עברי בי' מיא אסור:

ז (פמ"ג) עד ז'. אבל כשהיתה עמוקה ג' אפשר דאסור לחפ' עד ח' דטרחה יתירה היא להשליך העפר לחוץ עבב':

ח (פמ"ג) כדי לאוכלן. לכאורה צ"ע דבסי' תקל"ג ס"ד מתיר לצוד אפי' אינו רוצה לאכול מהן כיון שאפשר שיאכל מהן ואפשר דהכא

חמיר טפי דאושא מלתא עמ"ש שם:

ט (פמ"ג) כגון שפותח. דאפי' נתכוין לדבר המותר בעי' שיעשה מעשה שניכר שעושה לדבר המותר הא לא"ה אסור:

י (פמ"ג) אין מתליעין. שנוטל התולע' שבאילן אע"פ שנפסד האילן אסור דטירחא יתירה היא:

יא (פמ"ג) מזהמין. כשנשרה קצת קליפתו מדביקין שם זבל שלא ימות:

יב (פמ"ג) לזבל השדה. דהוי תולדת זורע או חורש (נ"י):

יג (פמ"ג) יכול ליתן לו. אבל במלאכה גמור' אסור ליתן לו שכר מזונ:

יד (פמ"ג) שלא יתן לו שכר. צ"ע דבסי' רנ"ב ורמ"ז שרינן טפי כשנותן לו שכר דעכ"ם אדעתא דנפשיה קעביד וצ"ל כיון דמלאכת

מחובר הוא לא מהני קצץ כמ"ש סי' רמ"ד וה"ה בחנם אסור אלא כיון שמזבל אינה מלאכה גמור' אם עשה העכ"ם מעצמו א"צ למחות

אבל כשנותן לו שכר ידעו שעושה מדעת ישראל ויסברו ששכרו לעשות מלאכה לימים כנ"ל:

טו (פמ"ג) מוסרין לו. אבל לשכור לו שומר אסור בשבת אפי' למסור לו אסור כ"נ דעת הש"ע עב"י:

טז (פמ"ג) שלא ידוש בפרות. משום דאושא מלתא ולפי זה אסור גם בשאר ב"ח והרמב"ם מפ' הטעם משום שינוי וא"כ בשאר ב"ח

מותר (כ"י) ולדידן שאין נוהגין לדוש בפרות א"כ צריך שינוי אחר:

יז (פמ"ג) (מחה"ש) יכול לבוצרו. ופועלים ישראלים יכולים ליטול שכר ועסי' תקמ"ב ס"א:

ביאור הלכה סימן תקלז

6

סעיף א

* **דבר האבד וכו'** - עיין במ"א דספק דבר האבד ג"כ מותר ועיין בפמ"ג ומחז"ש דלכאורה דין זה תלוי אם מלאכת חוה"מ בדבר שאינו אבד אסור מן התורה או מדרבנן ועיין במ"א שהוכיח דדעת הב"י בסימן תקל"ט להחמיר בספק דבר האבד והיינו אפילו למאן דאית ליה דעיקר איסור מלאכת חוה"מ הוא מדרבנן שהרי הב"י כתב שם זה לדעת הרא"ש והרא"ש הוא מכת הסוברים בריש מ"ק דהוא דרבנן אמנם לכאורה יש סתירה לכל זה ממשנה דף י"ח ע"ב ואלו כותבין וכתבו שם התוספות נראה דכל הגי' היא דבר האבד פן ימות הנותן או העדים או ב"ד או ילכו למדינת הים וכן בחידושי ריטב"א נמי כה"ג על כל המשנה הרי דמקילינן מספיקא וכן משמע מהרשב"א שהובא בב"י בסימן תקמ"ה דלהכי מתיר התוספתא לכתוב חשבונותיו בחוה"מ שמא לא יזכרם עד אחר החג הרי דמתירין מספק וביותר מזה דידוע דהרשב"א הוא מכת הסוברים דמלאכת חוה"מ עיקרו הוא מן התורה כמו שהבאתי בסימן תק"ל בבה"ל עיי"ש. וע"כ נראה לענ"ד דעיקר תלוי זה בדבר המצוי דהיינו אם החשש שיהיה דבר האבד אם לא יעשה בחוה"מ הוא מצוי מקילינן אפילו למאן דאית ליה דמלאכת חוה"מ עיקרו הוא מן התורה ולהכי מקיל המשנה לכתוב בכל אלו הדברים שזכרם שם עיין בב"י ובריטב"א (ומש"כ התוס' שמא ימות הנותן או העדים וכו'. ר"ל דע"י כל אלו ביחד הוא בודאי דבר המצוי) וכה"ג צריך לתרץ מה שכתב המ"א בסימן תקמ"ד סק"ב בשם הבדק הבית ע"ש. ואם אינו מצוי ההפסד יש להחמיר אפילו למאן דאית ליה דאיסור מלאכת חוה"מ הוא מדרבנן ולהכי א"ש הא דסימן תקל"ט שהביא הח"א מדברי הב"י ושם אינו מצוי כ"כ ההפסד דיכול להיות שבשבווע הבאה ג"כ יהיה ביוקר [ובלא"ה אין ראייה מדברי הרא"ש דהתם לא מיירי רק לענין עבורי רווחא שיהיה מיקרי דבר האבד משא"כ בחשש הפסד ממש והב"י גופא בריש הסימן כתב דרק הרשב"ם חשש קצת להחמיר בספק ע"ש היטב] וכן הא דכתב הב"י בסימן תקמ"ה על דברי הכל בו הוא ג"כ משום דס"ל להב"י דחשש שמא לא יהיה לו פנאי אחר יל"ט להגיה הוא דבר שאינו מצוי ולפ"ז הא דכתב המ"א דספק דבר האבד מותר הוא אם אותו החשש מצוי שיבא כנלע"ד אחר"כ מצאתי בהרב המגיד פ"ז מהלכות יל"ט דין ג' בשם הרמב"ן שמתיר ג"כ בספק דבר האבד אך צריך לעשותם בצנעא. ועיין בסי' תקל"ח ס"ב דאם א"א בצנעא מותר בפרהסיא:

* **שכיון שהתחיל וכו'** - הנה מוכח בברייתא דף ו"ו ע"ב דאפילו בלא התחיל להשקותה קודם המועד אם היתה שדה מטוננת מותר והיינו שהיתה לחה ועתה נתייבשה ומטעם דכיון שהיתה לחה דינה כמו שהתחיל להשקותה דתפסד אם לא ישקנה (כעין זה פירש"י על מימרא דרב יהודא דקאי על שדה בית הבעל ובברייתא מוכח דז"ה בבית השלחין בזרעים שלא שתו לפני המועד) אכן להרמב"ם ההיתר בשדה לחה הוא דוקא בשעדיין היא לחה ומטעם דאינה צריכה להשקאה רבה ולית בה טרחא יתירא אף בזרעים שלא שתו לפני המועד ולהכי שרי ולפ"ז אם נתייבשה אין להקל לדעת הרמב"ם. והנה המחבר העתיק דין דשדה לחה בס"ז לענין שדה אילן ובאמת מן הברייתא מוכח דה"ה לענין זרעים שלא שתו.

סעיף ז

* **מאילן לאילן וכו'** - עיין בחי' ריטב"א ובר"ץ גיאנות שהעתיקו את דברי הירושלמי שכתב דדברי ראב"י שאוסר להשקות כל השדה כולה מיירי כשהיו נטועים האילנות עשרה לבית סאה אבל אם היו רצופות מותר להשקות כל השדה לכ"ע

סעיף יג

* **וי"א וכו'** - זה תלוי בגרסת הש"ס עיין בב"י ובביאור הגר"א והנה בשדה לבן הסמוכה לשדה אילן דעת רוב הראשונים דצד כדרכו הלא המה הר"ף והרא"ש והאשכול והר"ץ גיאנות והראב"ד והובא בהרה"מ [לבד דעת הרמב"ם דצריך שינוי וכן נראה דעת הר"ח ושב"ל שהעתיקו הברייתא דת"ר בסתמא ולא חילקו בין סמוכה לאינה סמוכה]. וכן נראה ג"כ דעת השאלות ודלא כהע"ש שם וכן בשדה לבן שאינה סמוכה מוכח בהדיא מהר"ף והרא"ש והאשכול והראב"ד דמהני שינוי וכן משמע מהר"ח ושיבולי לקט אכן דעת הרמב"ם בזה להחמיר דלא מהני שינוי וכתב הרה"ם דכן משמע מהר"ץ גיאנות דלא העתיק היתר כ"א לשדה הלבן הסמוכה דמותר אפילו כדרכו ולא זכר שום היתר לאינה סמוכה [ולענ"ד אין זה ראייה מוכרחת] וע"כ תפס לדינא להחמיר בזה וראיתו מב"ח שכתב ג"כ דנקטינן להחמיר כהרמב"ם ולענ"ד בדין הראשון דהיינו בסמוכה לשדה אילן בודאי אין למחות ביד המיקל אחרי דרוב ראשונים מקילין בזה וכו"ל ואפילו בדין האחרון אין לנו בהדיא מי שמחמיר בזה כ"א הרמב"ם לבד וכו"ל וע"כ ע"י עכ"ם בודאי יש להקל:

סעיף יד

* **ובחוה"מ אפילו נותן לו שכר אחר מותר** - ז"ל הנ"י אם בא העכ"מ מאליו לדייר אף כי דעתו ליטול שכר מותר להניחו וליתן לו השכר לאחר המועד עכ"ל ומשמע מלשונו דלשלם לו בתוך המועד אסור ונ"ל שהנ"י אוזל לשיטתיה דמפרש מה שאמרו בגמרא ביל"ט

נימוקי יוסף מסכת מועד קטן דף י עמוד ב

7

צפרנים במועד במספרים מהא דלא אמר (שמואל) שמע מינה ארבע דדוקא בשיני' אבל בגנוסתרי לא אלא ודאי במספרים שרי והא דשקלינהו לטופריה בשינייה משום דהוה בי מדרשא דלא שכיחי גנוסתרי ועוד כתב הריא"ף ז"ל דהא דשרינן באבל ליטול צפרניו בשיניו לא תימא דוקא בתוך שלשים אלא אפילו בתוך שבעה בידי או בשיניו מותר ומותר לגלח השפה בחולו של מועד ודוקא מה שנכנס לתוך פיו שמעכב עליו ואם אדם אסטניס הוא ואנינא דעתיה אפילו כל שהוא כשפה המעכבת דאמי ליה ומותר לגלחו וי"א דדוקא במועד הוא דמותר אבל באבל לא ואחרים כתבו בשם הראב"ד ז"ל דכל שמעכבת (לאכל) [לאכול] אפילו תוך ז' מותר והכי איתא בירושל' אע"פ שכל שאר שער אפי' של בית הסתרים אסור לו כל ל' בתספורת והאשה מותרת בנטילת שער בית הסתרים לאחר ז' משום נוול אבל לגלח שער ראשה אסורה כל שלשים עכ"ל:

מתני' ואלו מכבסין. פירוש (ואלו) כמו שגזרו בגלוח כדי שלא יכנס אדם מנוול לרגל כך גזרו בתכבוסת אבל התירו לאלו שלא היה להם פנאי:

ומנודה. דק"ל שאסור בתכבוסת כמו האבל בעוד שעומד בנדויו והתירו לו נדויו ברגל נמצא שלא היה לו פנאי קודם הרגל:

ומי שנשא. שנדר שלא לכבס ולא נודמן לו חכם להתיר לו עד עכשיו במועד:

ומטפחות הידים. שמתנגבים בהם בשעת אכילה:

ומטפחות ספרים. בגד שנותנין הספרים למסתפר בין כתיפיו מפני השער הנופל וצריך לכבס תמיד אע"פ שכבס אותו קודם המועד ובירושלמי גריס מטפחות ספרים כלומר של ספר תורה דגרסינן עלה מטפחות ספרים אין מכבסין אותם במי רגלים מפני הכבוד ומי רגלים מעבירין הכתם כדאמרינן בנדה (דף סג א) מי רגלים של מ' יום אלא דלכבוד התורה אסור כי אם בנתר ובורית:

הספג. שמתנגבים בהן כשיוצאים מבית המרחץ:

והזבין וכו' וכל העולים מטומאתן. כגון מצורע וטמא מת שצריכין להחליף בגדיהם או לכבסן לכל אלו מותרים במועד שלא היה אפשר להם לכבס קודם הרגל:

ושאר כל אדם. לפי שהיה להם פנאי אסורין כדי שלא יכנסו ברגל מנוולים ומוקמינן בגמ' דוקא בכלים של צמר שאין מתטנפין במהרה והיה להם לכבסן קודם הרגל אבל בכלי פשתן שנוחין להטנף אפילו בשאר בני אדם מותרין שאין קבע לכיבוסן ותמיד צריך לכבסן:

גמ' מי שאין לו אלא חלוק אחד. פירוש שאע"פ שכבס אותה קודם המועד צריך לכבסם עוד אבל מי שיש לו שני חלוקין יכול לכבסם קודם המועד וללבוש אחד ולהניח אחד וכתב הראב"ד ז"ל האי חלוק של צמר הוא דאילו של פשתן הא אמרינן כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ וכל אלו שמכבסין במועד מכבסין כדרך אפילו בנתר וכלי פשתן מכבסין כדרך במועד ולא בעי צניעות אלא אפי' בנתר מותר לכבסן כשהוא לצורך המועד שהם מתטנפים מהרה וקלים להתכבס ולא אסרינן אלא כלים של צמר שהם קשים לכבסם או של צמר גפן ובהנהו איירי מתני' ולפיכך לא התירו אלא לאלו דמנינן:

ירושלמי בעון קומי רבי יוסי בגדים קטנים מה הן אמר לון כמי שאין לו אלא חלוק אחד (התם) ובודאי דבצמר אצטריך למימר:

מתני' קדושי נשים. פירוש כגון הרי את מקודשת לי דהאשה נקנית בשטר והל' דבר האבד מפני שאולי יקדים אחר לקדשה וזה הטעם בכל הנזכרים במשנה:

גיטין. שרוצה הבעל ללכת ולא תשאר עגונה:

שוברים. אם אבד המלוה שטר החוב והלוה מתיירא לפרעו שמא יתבענו פעם אחרת תקנו חכמים שיכתוב לו המלוה שובר שהוא שטר

שכתוב בו שט"ח מסך כך ופלוני ופלוני עדין וזמנו כך פרוע הוא והרי הוא כחרס הנשבר ואם הלוח לא יפרענו עכשיו שמא ילך לו ולא יפרענו לעולם:

דיאתיקי. מתנת שכיב מרע שבדיבור בעלמא סגי ופירושו דא תהא למיקם ולהיות ואם לא יכתבו עדותם וילכו העדים יפסיד המקבל:

מתנה. מתנת בריא בקנין ואם לא נכתב עדותם יאמר הנתן לא היה כך.

פרוסבולין. תיקן הלל כדי שלא ישמט החוב בשמיטה ויפסידו העשירים ממונם וגם העניים לא ימצאו מי שילווה להם עד שיכתוב המלוה שטר לבית דין מוסרני לכם הדיינים כל חוב שיש לי על פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והרי הוא עכשיו כאילו גבו ב"ד חובו וכבר נגוש הוא קודם ולא קרינא ביה לא יגוש את רעהו ולשון פרוסבול פרוס בולי כלומר תקנה לעשירים כדאמרן וכן לבוטי שהם עניים ואם לא יכתבו עכשיו הוא רוצה לילך ויעבור שביעית ויפסיד חובו:

ושום. ששמו ב"ד נכסי הלוח למלוה וקורעין לו שטר חובו כדאמרינן [ב"ב קסט. ע"ש] כל שומא דלא כתיב ביה קרענא לשטרא דמלוה לא שומא הוא ואם העדים רוצים ללכת יהיה המלוה קרח מכאן ומכאן:

מזון. בעל שקבל עליו לזון בת אשתו ואם העדים הולכים להם ולא כתבו שטר הקנין יכחיש הבעל הקנין:

מיאונין. קטנה שאין לה אב והשיאיה אמה ואחיה יכולה למאן בבעלה קודם שתביא שתי שערות ולומר אי אפשרי בו והקדושין בטלים ומותרת בלא גט ואם לא יכתבו השטר עכשיו שמא תביא שתי שערות לאחר המועד ושוב אינה יכולה למאן ותשב עמו שאינה חפצה באותו בעל:

ברורים. שהבעלי דינים בררו כל אחד ואחד דיין לעצמו ואם לא יכתבו עכשיו שמא ילך לו ויבוטל השלום:

וגזירות ב"ד. פסקי הדיינים שאם לא נכתבו עכשיו שמא ישכחו הדבר ולא יפסקו פעם אחרת כן:

ואגרות רשות. פתקא דרבנותא שהנשיא נותן רשות לזה לדון וללמד לעם הוראותיהן ונקראין פתקא דרבנותא ושוב אם טעה לא ישלם ואם אין לו שטר ישלם מביתו ובירושלמי פירשו אגרות של שאלת שלום:

גמ' מותר לארס. ובלבד שלא יעשה סעודה:

ואין עושין סעודות אירוסין. בחוה"מ משום דאין מערבין שמחה בשמחה אבל בלא סעודה ליכא שמחה באירוסין ומיהו דוקא בחוה"מ מותר לארס אבל ביום טוב עצמו אסור לקדש משום קנין ומשום שבות הוא:

ברחמים. שאע"פ שנגזר על האדם מן השמים בת פלוני לפלוני אם יוסיף איש אחר שאינו בן זוגה להתפלל לה' אפשר שישמע לו אף כי בסוף תתקיים הגזרה שיגרשנה האיש שיתפלל עליה או ימות במהרה וישאנה אותו שהוא בן זוגה אח"כ:

אין כונסין. משום דבנשואין איכא שמחה אף בלא סעודה ואין מערבין שמחה בשמחה (ובגמרא) [ובמשנה] [דף ח ב] איתא אבל מחזיר הוא את גרושתו מפני שאינה תחלה לו ואמרינן בירושלמי [פ"א ה"ז] דוקא בגרושה מן הנשואין אבל גרושה מן האירוסין אסור להחזירה שהרי תחלה היא לו והריא"ף ז"ל לא הביאו אפשר דמשתמע מלשון מארסין ואין כונסין וכו':

מתני' אין כותבין שטרי חוב במועד. פי' הואיל ויכול לכותבם

משנה מסכת אבות פרק א

9

משנה א

[*] משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה:

משנה ב

[*] שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:

משנה ג

[*] אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם:

משנה ד

[*] יוסי בן יעזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם יוסי בן יעזר אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם:

משנה ה

[*] יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו קל וחומר באשת חברו מכאן אמרו חכמים כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנום:

משנה ו

[*] יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות:

משנה ז

[*] נתאי הארבלי אומר הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתיאש מן הפורענות:

משנה ח

[*] יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם יהודה בן טבאי אומר אל תעש עצמך כעורכי הדיינין וכשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין:

משנה ט

שמעון בן שטח אומר הוי מרבה לחקור את העדים והוי זהיר בדבריך שמא מתוכם ילמדו לשקר:

משנה י

[*] שמעיה ואבטליון קבלו מהם שמעיה אומר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות ואל תתודע לרשות:

משנה יא

[*] אבטליון אומר חכמים הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו ונמצא שם שמים מתחלל:

משנה יב

[*] הלל ושמאי קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרנ לתורה:

משנה יג

הוא היה אומר נגד שמא אבד שמיה ודלא מוסיף יסיף ודלא יליף קטלא חייב ודישתמש בתגא חלף:

משנה יד

[*] הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי:

משנה טו

[*] שמאי אומר עשה תורתך קבע אמור מעט ועשה הרבה והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות:

משנה טז

[*] רבן גמליאל אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק ואל תרבה לעשר אומדות:

משנה יז

[*] שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא:

משנה יח

[*] רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר (זכריה ח) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם:

